

Тетяна Коваленко,

доктор юридичних наук,

доцент кафедри земельного та аграрного права

юридичного факультету Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

До 90-річчя від Дня народження Василя Зіновійовича Янчука

У 2015 р. юридична громадськість відзначає 90-річчя від Дня народження видатного українського вченого-юриста, педагога, фундатора вітчизняної школи колгоспного та аграрного права, професора, академіка Академії правових наук України Василя Зіновійовича Янчука. Із 1952 по 1985 рр. В. З. Янчук працював на юрфаці Київського державного університету імені Тараса Шевченка на посадах викладача, старшого викладача, доцента, професора. Він був першим завідувачем створеної в 1972 р. кафедри трудового, колгоспного і земельного права. Результати його наукових пошуків стали вагомим внеском у розвиток науки колгоспного права і фактично заклали підвалини становлення та розвитку права України. Підсумком багаторічної роботи вченого стали понад 150 наукових праць, які становлять новаторські розробки фундаментальних проблем вказаних галузей права. Значну увагу вчений приділив питанням теорії цього права. У своїх статтях він визначив предмет колгоспного права як відносини з організації та діяльності колгоспу, розкрив їх зміст, відмежував від тождесних відносин (трудових, земельних, адміністративних), обґрунтував систему методів правового регулювання в колгоспному праві. Свою докторську дисертацію на тему «Теоретичні проблеми кодифікації законодавства про колгоспи» В. З. Янчук захистив на засіданні Вченої Ради Всесоюзного науково-дослідного інституту радянського законодавства (м. Москва) 24 листопада 1969 р. У своїй роботі він визначив особливості кодифікації, властиві колгоспному праву; довів необхідність виділення нових інститутів колгоспного права (правового регулювання робочого часу й часу відпочинку колгоспни-

ків, дисципліни праці, матеріальної відповідальності колгоспників за заподіяну колгоспові шкоду, правового регулювання оплати праці та соціального забезпечення членів колгоспу, правового регулювання організації виробничо-господарської діяльності); визначив систему колгоспного права як галузі права, науки та навчальної дисципліни. Василь Зіновійович уперше в науці колгоспного права обґрунтував потребу кодифікації колгоспного законодавства у формі закону про колгоспи та обґрунтував його структуру. Ця ідея послідовно відстоювалася вченим з кінця 50-х до початку 90-х рр. й була реалізована лише після здобуття Україною незалежності у формі Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» від 14 лютого 1992 р. Значну частину наукової спадщини вченого становить проведене ним дослідження особливостей правового режиму майна в сільському господарстві та проблем правового регулювання охорони колгоспної власності. У своїх працях він аналізував проблеми правового режиму майна колгоспного двору, вказуючи на недоцільність введення норм про розподіл колгоспного двору й виділ майна до Земельного кодексу. На його переконання, регулювання майнових відносин між членами колгоспу повинно здійснюватися нормами Цивільного кодексу, а не земельного чи колгоспного права. Окремі праці професора В. З. Янчука присвячені такому інституту колгоспного права, як право колективного самоврядування. Він же обґрунтував необхідність розробки і прийняття положення про колгоспних спеціалістів — агрономів, зоотехніків, інженерів, техніків-механіків та ветеринарних працівників, в якому мають бути

визначені їх завдання, умови і порядок призначення на роботу та звільнення від неї, їх права та обов'язки, а також відповідальність за несумлінне ставлення до виконання покладених на них обов'язків. У монографії «Правове регулювання соціального страхування колгоспників» (1976 р.), яку він написав у співавторстві з І. О. Середою та І. М. Сиротою, досліджено розвиток законодавства з соціального страхування колгоспників; сформульовано поняття правовідносин з соціального страхування та визначено їх специфіку; показано особливості правосуб'єктності колгоспників у сфері соціального страхування, тощо. За наукового керівництва Василя Зіновійовича було видано низку видань «Юридичного довідника для працівників сільського господарства» — у 1968, 1972, 1982, 1986 рр. За ініціативою вченого та його редакцією у 1962, 1968, 1978 рр. з'явилися збірники колгоспного законодавства, а в 1972 і 1979 рр. — збірники земельного законодавства. Важливе значення для становлення та розвитку колгоспно-правової та земельно-правової науки мали також перший підручник з радянського земельного права українською мовою (1960 р.) та підручник із колгоспного права (1978 р.), видані за редакцією В. З. Янчука. Плідну наукову роботу вчений продовжив і після здобуття Україною незалежності, працюючи над проблемами аграрного права. Зокрема за його редакцією були видані перші українські підручники з аграрного права у 1996 та 1999 рр., а також практикум з Аграрного права України у 2001 р. Ще в 2000 р. професор В. З. Янчук обґрунтував потребу в окремій спеціальній навчальній дисципліні — аграрно-господарчому праві, предметом якого мають стати ті суспільні економічні відносини, в які вступають сільськогосподарські підприємства з метою здійснення своєї виробничо-господарської сільськогосподарської діяльності. На сьогодні в окремих вузах вказаний предмет викладається

як спеціальний курс. Зокрема, починаючи з 2010 р., на юридичному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка запроваджено спецкурс «Правове регулювання господарської діяльності в АПК України» для магістрів спеціалізацій «Земельне та аграрне право» і «Господарське право». У пам'ять про видатного українського вченого та на розвиток його творчих ідей в 2015 р. у видавництві «Юрінком Інтер» вийшов друком навчальний посібник «Правове регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України», авторами якого є доктор юридичних наук Т. О. Коваленко та кандидат юридичних наук С. І. Марченко. У навчальному посібнику висвітлені поняття, правові засади та законодавче регулювання господарської діяльності в агропромисловому комплексі України, розкриті особливості правового регулювання рослинництва (насінництва та розсадництва, виноградарства та виноробства, зберігання та реалізації зерна і цукру) та тваринництва (плеєнної справи, бджільництва, виробництва молока та молочних продуктів, рибицтва та рибальства), а також акцентовано увагу на специфіці правового регулювання безпечності та якості сільськогосподарської продукції. Для кращого засвоєння матеріалу кожен розділ посібника містить питання для самоконтролю та перелік рекомендованої літератури. Значний науковий інтерес становить і видана в цьому ж році книга вибраних творів професора В. З. Янчука, упорядником якої є доктор юридичних наук В. М. Єрмоленко (Янчук В. Вибрані твори. — К.: Юрінком Інтер, 2015. — 384 с.). Окремі із вміщених у цьому виданні праць побачили світ уперше. Збірник дає можливість ознайомитись із науковою спадщиною непересічного вченого та щирого патріота України, академіка, професора Василя Зіновійовича Янчука.